

PEKKA JAATINEN

KIESTINKI

MOTTI 1941

JOHNNY
Kniga

PEKKA JAATINEN
KIESTINKI
MOTTI 1941
ROMAANI

JOHNNY
Kinga

HELSINKI

Copyright © Pekka Jaatinen ja Johnny Kniga 2023

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON POHJOIS-POHJANMAAN RAHASTO
JA WSOY:N KIRJALLISUUSÄÄTIÖ
OVAT TUKENEET KIRJAN KIRJOITTAMISTA.

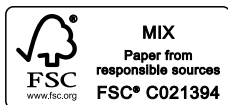
JOHNNY
Kniga

Johnny Kniga

An imprint of Werner Söderström Ltd

ISBN: 978-951-0-49531-5

Painettu EU:ssa.

*Nyt kun me Kalle lähetään sinne,
ei tullakkaan takasin ennen ku
Venäjä ja puoli Turkkia on vallattu.*

JALKAVÄKIRYHMÄ 20.6.1941

Alikersantti Kaarlo ”Kalle” Kivilehto, syntynyt 1915, naimaton, maanviljelijä Lamun kylältä Ylikiimingistä.

Sotamies Aarne ”Arskä” Korpela, s.1917, naimaton, metsätillinen Lamun kylältä Ylikiimingistä.

Sotamies Toivo ”Topi” Suhonen, s.1915, naimisissa, asentaja Valtion Rautateiden konepajalla. Oulusta. Vaimo Aino, poikavauva Ilmari (s.1941).

Sotamies Lauri ”Lassi” Kataja, s.1911, naimisissa, maanviljelijä Ylikiimingin kirkonkylältä. Vaimo Helmi, lapset: Erkki (1937), Pentti (1939) ja Marjatta (1941).

Sotamies Juhani ”Jussi” Seppänen, s.1912, kihloissa, kirjanpitäjä Osuuskauppa Arinassa. Oulusta. Morsian Kyllikki.

Sotamies Aatto Törmä, s.1919, naimaton, ylioppilas, talonpoika Jokelan kylästä Ylikiimingistä.

Sotamies Iivari Kaisto, s.1918, naimisissa, sekatyömies Nuorittan kylästä Ylikiimingistä. Vaimo Tyyne raskaana.

Sotamies Onni Nurmi, s.1908, naimisissa, sahuri Aittokosken sahalla. Vesalankylästä Ylikiimingistä. Vaimo Helena. Lapset: Liisa (1939) ja Seppo (1940).

Sotamies Ali Honkanen, s.1918, kihloissa, metsätyömies Karahkan kylältä Ylikiimingistä. Kihlattu Aune. Häät suunnitteilla syyskuuksi 1941.

1

PROLOGI

KESÄKUUN PUOLIVÄLISSÄ 1941
LAMUN KYLÄSSÄ YLIKIIMINGISSÄ

KAARLO

Talvisota tuntui kuumana kesäkuun päivänä 1941 jo epätohdelliselta ja kaukaiselta, kuin jollekin toiselle ihmiselle tahtuneelta. Unelta ja houreelta, kylmältä painajaiselta. Kun aurinko paistaa räkötti korkealta ja oli taas hellepäivä, tuntui vaikealta uskoa, että olin ollut sodassa ja jäänyt henkiin.

Katselin pirtin akkunasta alapelloille ja näin naapurin Aarnen palaavan metsästä järven rantaan. Aarne asui parin kilometrin päässä Korpelanahossa, jossa hänellä oli mökki metsässä kangaspeltotilkun ja vattupensaitten keskellä. Äitinsä oli jo kuollut ja isä oli kirkolla kunnalliskodissa hoidettavana.

Aarne oli vaihtanut päälleen suojeluskuntapuvun. Hän potalsi tulemaan reppu selässä suopellon laitaa. Minä olin kylvänyt siihen heinää ja kauraa jo roudan päälle, keväällä heti kun pintakerros oli tarpeeksi sulanut.

Aarne oli saanut samaa postia kuin minä, palvelukseenastumismääräyksen reservin ylimääräisiin harjoituksiin. Edellisen kerran samanlaista postia oli tullut syksyllä 1939. Onneksi uusi käsky tuli kesäkuulla. Olin ehtinyt kyntää, ajaa lantaa, karhita ja kylvää. Heinä, kaura ja ohra olivat jo hyvällä alulla.

Naapuri kääntyi pottumaan laitaan, perunankin olin kerinnyt äidin kanssa istuttaa ja nauriin kylvää uudismaalle. Lehmät katselivat miehen tuloa metsälaitumen reunasta.

Äiti kääntyi hellan ja pannun äärestä, mulkaisi karpästä pöydällä. Hän nosti katseensa akkunaan ja näki Aarnen.

Kahvi tuoksui, oikea kahvi.

”Nykkö se sieltä jo tulee”, äiti sanoi ja kiirehti eteisen komerolle. Hän ehti pullapitkon ja kermanekan kanssa pöytään ennen kuin ulko-ovi kävi ja Aarne astui sisään.

”Päivää taas”, naapuri sanoi ja otti harmaan lakin päästään. Hikikarpalot helmeilivät päivettyneillä kasvoilla. Aarnella oli pää pysyvästi vähän kumarassa ja leuka riippui sen verran, että suu näytti aina valmiilta sanomaan jotakin terävää. Hän laski reppunsa lattialle ja istui seinustalle penkin päähän.

”Kylläpä täällä tuoksuu hyvälle”, Aarne sanoi äitiäni katellen.

”Aattelin, että ehittä te kahavit juua ennenku lähettä... sinne taas”, äiti sanoi. ”Tehkää hyvin ja käykää pöytään.”

Äiti kaatoi kahvia kuppeihin ja leikkasi puoli pitkoa siivuksi. Hän palasi hellan kulmalle, kaateli kahvia itselleenkin ja jäi seisomaan vakiopaikalleen. Aarne ja minä istuimme äidin kattamille paikoille vastatusten. Naapuri oli tuttu näky talojen pöydissä. Miehen metsämökki oli niin pieni, että hän kulki tekemässä maa- ja metsätöitä ympäri pitäjää, missä milloinkin tarvittiin. Sillä keinolla hän ansaitsi lisää ja pysyi leivän syrjässä. Aarne oli tienannut muillakin konsteilla, mutta niistä minä en ollut huudellut.

Naapuri pisti sokeripalan suuhunsa ja kaatoi kahvia lautaselle, ryysti vadilta sormenpäittänsä päältä. Minä olin opinut juomaan kahvia jo suoraan kupista, niin kuin oululaiset. Aarne otti nisua ja minä myös. Hyvältähän se maistui pitkästä aikaa.

”Ku minä oon aatellu tätä asiaa, niin mulla on oikeen kylmänny nilikkoja”, naapuri sanoi toisesta suupielestään. ”Nyt ku me Kalle lähetään sinne, ei tullakkaa takasi, ennenku Venäjä ja puoli Turkkia on vallattu!”

Meinasi naurattaa, mutta äiti oli totinen.

”Elä Aarne-rukka laske leikkiä tämmösellä asialla”, hän sanoi ja käänsi katseensa naapurista minuun. ”Se ei tiitä hyvää. Kyllä siellä teille vastusta riittää.”

2

JALKAVÄKIRYHMÄ
31.7.1941 SOHJANANJOKI

AARNE

Leijona näyttää jo yli puoltayötä. Tungen kellon takaisin taskuun ja painaudun suota vasten. Tykit ampuvat entistä ankarammin – omat takaa ja ryssät edestä. Joka puolelta tuprahtelee ilmaan multaa ja liejua. Kosteaa maa värähtelee ja minä sen mukana. Pauke ja jyry särkevät korvia. Koko maihinnousuosasto lymyyä suokaistaleella ruuhien valmius- asemissa.

Edessä reilun sadan metrin päässä, pensaita ja pieniä puita kasvavan rantaviivan takana virtaa Sohjananjoki. Vajaat parisataa metriä leveä jokiuoma alkaa peittyä kaasusuoje- lukomppanian ampumaan savuverhoon. Paljaaksi hakatun vastarannan jyrkkä törmä ja ryssän pesäkkeitten ampu- ma-aukot häviävät näkyvistä, kuten komppanianpäällikön rantapenkasta näkemä kuollut kulma. Siihen katveeseen me soudamme ja nousemme maihin koko osasto. Ryssä ei pysty ampumaan penkereen juureen suorasuuntaustulta.

Tämä on totinen paikka. Löysä alku on saanut unohta- maan millaista sota on. Miltä tämä kuulostaa, näyttää, haisee ja tuntuu. Ryssä on kaivautunut Sohjanan itärannalle. Ne on ehtineet rakentaa sinne lujat asemat ja kaikkesta päätellen aikovat myös pysyä niissä.

Siitä on jo puolitoista kuukautta, kun minä pistin luutan pönkäksi kotimökin ovelle ja lähdin hakemaan Kallea. Ke- säsota on tähän asti ollut pelkkää harjoittelemista, tientekoa ja pientä kahakointia ryssän rajavartiojoukkojen kanssa. Nyt

olemme kaikki joutumassa taisteluun. Sotimisesta tulee taas totta muillekin kuin kärkiosastolaisille.

Talvisodassakin minä tappelin Kallen kanssa ja se ylennettiin alikersantiksi. Se on nytkin ryhmänjohtaja, vaikka muut miehet ovat vaihtuneet. Talvisodassa monta kaveria kohtasi matkansa pään itärajan pakkasissa ja nyt armeija on muuttanut joukkojensa kokoonpanoa niin, ettei samalta kylältä mene kaikki miehet, jos käy oikein huono tuuri. Täysin päinvastaista talvisotaan verrattuna on, että nyt on kesä ja me hyökkäämme.

Osa kavereista meinasi ruveta ämpyilemään, kun ylitimme vanhaa rajaa. Eivät olisi halunneet mennä vieraalle maalle. Meidän komentaja, everstiluutnantti Turtola takoi niillekin järkea päähän. Hän piti puheen ja sanoi, että me hankimme nyt paremmin puolustettavat rajat. Että vuoden 1939 tapahtumat eivät toistu enää koskaan ja samalla vapautamme Karjalan kansan. Se oli minusta hyvin sanottu.

Nostan päätä. Kallen vantteran niskan poimut pursuavat italialaisen kypärän alta. Pitkä puukko on tupessa. Kallen hukari on ainakin kaksi kertaa pitempi kuin meidän muitten puukot. Se sanoo sitä ”muonaherran puukoksi”, koska sillä on kätevä paloittelaa ja jakaa syötävää.

Kallelta on isä kuollut. Se on veljeksistä nuorin, mutta vahvin. Sen minä huomasin jo sinä kesänä, kun sisarukset jakoiivat taloa. Kalle ei ollut silloin vielä täysi-ikäinen, mutta silti se kantoi pyykkikiviä enemmän kuin veljensä. Raahasi vaikka minkä kokoisia möhkäleitä mihin tarvittiin. Maanmittausinsinööri sanoikin, että alaikäinen ja porukan riskein mies. Äitinsä Kalle otti luokseen asumaan.

Meidän ryhmän miehet ovat Ylikiimingin eri sivukyliltä ja kirkolta, paitsi Suhonen ja Seppänen. He ovat Oulusta. Kuittasimme varusteita suojeluskuntatalolta ja sitten matkaa myöten vielä Taivalkoskelta ja Kuusamosta. Koko ajan yövyimme teltoissa ja söimme kenttäkeittimestä, joka on tehty karjakeittiön padasta ja reestä. Alle on pistetty vaan keikkalavakärryn renkaat.

Kyllä hyökkäyshomma tuli kaikkien mieleen jo harjoituksissa. Viimeiset 10 päivää harjoittelimme etenemistä kaikenlaisissa metsissä. Tasaisella, ala- ja ylämäessä, tiheässä ja harvassa, nuorena ja vanhassa puustossa. Avojonossa ja -rivissä. Ryhmittäin ja joukkueittain. Hitainkin kaveri älysi, ettei tässä taidetakaan valmistautua pelkäästään puolustautumaan.

Päältä katsottuna olemme kyllä melko sekalainen seurakunta. Meillä on vaikka minkä maalaisia, erimallisia varusteita. Paljon semmoistakin kampeita, mitä Suomi sai ulkomailta avustukseksi jo talvisotaa varten, mutta joka ei ehtinytkään käyttöön, kun sota jo loppui.

Reput, leipälaukut ja panosvyöt sentään ovat suurin piirtein samanlaiset. Nyt olemme jättäneet reput taakse katajapuskaan, manttelit ja huovat rullalle käärittynä läpän alle. Reput haemme sitten, kun vastaranta on vallattu.

Kalle kierähtää kauemmaksi ruuhesta ja jää selälleen. Se varmaan katselee näkykö saksalaisten syöksypommittajia jo. Heti Stuka-pommituksen alkaessa viedään käsipelillä ruuhet rantaan ja lähdetään ylittämään jokea. Pioneerit tulevat sou-tamaan.

Räjähdykset raikaavat ja raskaat ammukset ujeltavat niin, ettei juuri mitään muuta voi kuulla. Ilmanpaine heiluttelee pensaita ja oksia, tökkii korviin. Meidän suojaksi yläjuoksulta laskettu savuverho leviää ja alkaa peittää kalvakkaa kesäyön taivasta.

Savuverho hämärtää maisemaa, mutta jyry jatkuu. Pilvessä leimahtelee ja salamoi. Takana makaava Seppänen naputtelee ruotsalaista kypäräänsä kasvot kalpeina, Kaisto ja Törmä puristavat italialaisia paskoja kivääreitään sormet valkoisina. Suhosen jalat nytkähtelevät, englantilaiset maihinnousukengät kuopivat lällyyn vesiuraa. Taempana Honkanen ja Nurmi näpelöivät silmät suurina, suu viivana napinlävistä roikkuvia unkarilaisia munakäsikranaattejaan. Kaverit näyttävät siltä, etteivät älyä mitä tekevät ja miltä näyttävät. Kyllä minuakin pelottaa. Talvisodassa opin ajattelemaan muuta, kun pelko oli ottaa vallan.

Kataja ryömii ruuhen takaa konepistooli käsissään. Se taitaa olla minun lisäksi meidän ryhmästä ainoa, jolla on kutakuinkin suomalaiset varusteet. Vaalea talonpoika kirkonkylältä, kolmen pikkulapsen isä, heristää sormea ja osoittaa taakse. Suokaistaleella koikkelehtii meitä päin pitkä tumma hahmo niskat kyyryssä kuin korppikotkalla, kypärä syvällä päässä, käsi pistoolia puristaen. Everstiluutnantti Selinheimo lähestyy meitä, rykmentinkomentajan viransijainen, kun Turtola johtaa nyt vielä ylempää, koko Ryhmä J:tä.

Syöksypommittajat ovat tulleet. Kimeämmäksi muuttuva terävä pauhina sekoittuu tykistön joka puolelta kaikuviin lähtölaukauksiin, kranaattien huokunaan ja osumaräjähdysten aaltoilevaan jylyyn.

Stukat kiertävät kehää savuhattaroiden lomassa vastarrannan yllä. Yksi kiittää alas ja oikaisee viime hetkellä ennen puitten latvoja. Ääni muuttuu kumeammaksi ja samassa metsässä räjähtää, mutta kone on jo kaukana ylhäällä. Ryssän tykit lakkaavat ampumasta, suutulien välke sammuu idässä. Naapurin tykkijullit eivät halua paljastaa asemiaan lentäjille.

Seuraava Stuka on jo lähtenyt piiristä alas. Jo pelkkä ääni on kuin ase, joka leikkaa korvat hajalle. Taivaalla pyörii kaksi – neljä – kahdeksan – kaksitoista – seitsemäntoista Stukaa kolmessa ringissä, pudottautuvat siitä syöksyyn yksi kerrallaan.

Nauru purskahtaa, vaikka pelottaa. Hörötyttää ihan väkisellä. Tämä tosiaan on aivan erilaista kuin talvisodassa. Nyt ovat osat vaihtuneet. Saa ryssäkin maistaa miltä tuntuu kyyhöttää ilmapommituksessa.

Kalle ponnistaa ylös ja tarttuu ruuhen reunasta, kiskaisee ja kääntyy katsomaan. Kataja rientää kaveriksi ja minäkin pakotan itseni ylös, vaikka se tuntuukin täysin järjenvastaiselta. Konetuliaseiden suuliekit välähtelevät savusumun seasta, luodit vingautelevat. Ryssä ampuu rantapenkan pesäkkeistään umpimähkään.

Saamme kolmisiin ruuhen nytkähtämään liikkeelle. Muut makaavat, osa on jähmettynyt kontilleen. Tilanne näyttää

samalta vasemmalla ja oikealla niin pitkälle kuin silmä kantaa. Meikäläiset ovat hyytyneet. Tällä menolla jää Venäjä valtaamatta, eikä Turkista kannata edes puhua.

Everstiluutnantti Selinheimo yhyttää meidät. En saa selvää mitä hän huutaa. Upseeri tarttuu kontillaan huojuvaa Kaistoa ranteesta, vetää miehen ylös ja taluttaa ruuhen viereen. Nuorittalaisen sekatyömiehen silmät toljottavat. Sillä on vaimo viimeisillään raskaana. Selinheimo kääntyy ja hakee Törmän ja Nurmen samalla tavalla ruuhen toiselle puolelle. Törmä on nuorin meidän ryhmästä ja ainoa ylioppilas, sen sijaan Aittokosken sahuri Nurmi on jo naimisissa ja kahden lapsen isä. Muut tulevat ruuhelle jo taluttamatta ja Selinheimo harppoo työntämään kaveriksi.

”Lähdetäänpä pojat liikkeelle ja mennään yli”, saan selvää everstiluutnantin huudosta korviasärkevästä pauhinasta huolimatta.

”Pysytään liikkeellä, mutta matalana. Tulitukiporras ampuu suojatululta takaa!”

Selinheimo on meitä päätä pitempi, oikea hujoppi. Kuin kirahvi, jolla on päässään pari numeroa liian suuri kypärä.

3

KENRAALI

31.7.1941 SOHJANANJOKI

Sodan äänet jylsivät pitkin tienoota. Kenraalimajuri Hjalmar Siilasvuo käveli paljaaksi hakattua rantatörmää takakenossa alas. Saappaitten kannat vyöryttivät maata painavan, vyötäröltä leveän miehen alta. Hän tuki jytkähtelevää kulkuaan katajakepillä, kiikarit heilahtelivat hinnasta rinnuksilla. Kenraalimajuri näytti astelevan kaikessa rauhassa, ajatuksiinsa uppoutuneena, vaikka taistelun melske kumusi ympärillä. Hän pysähtyi puoliväliin rinnettä ja laski keppinsä nojaamaan kivenlohkareta vasten, nosti kiikarit silmilleen ja alkoi tähystää jokiuomaa idästä länteen.

Koski vaahtosi yläjuoksulla myllynraunioitten ja vihollisen särkemän sillan luona. Saksalaiset tulenjohtajat kyykkivät padon päässä radioineen. Takaa sinersi Tuoppajärven usvan laikuttama selkä. Siellä jossakin sumun seassa ajoi moottoriveneillä nuorten, varusmiespalvelustaan suorittavien asevelvollisten Ensimmäinen pataljoona. Se oli matkalla kauas Sohjananjokilinjalla puolustautuvan vihollisen selustaan. Osasto sulkisi ainoan pakotien viholliselta, joka toivon mukaan pian lähtisi peräytymään Sohjananjoelta Toisen ja Kolmannen pataljoonan ylimenohyökkäyksen alta.

Suunnitelmana oli hyökätä edestä ja koukata samaan aikaan selän taakse. Ryssä jäisi mottiin kuin Raatteen tiellä. Everstiluutnantti Jussi Turtolan alkuperäinen suunnitelma sovelsi klassista Cannaen taistelua kekseliäästi.

Siilasvuo tuhautti hänen katseensa pyyhkäistessä kosken-
niskalla makaavia saksalaisia. Näiden oli käsketty hyökätä
viimeisenä. SS-pojat saivat lähteä liikkeelle vasta aamun
sarastaessa, neljä tuntia suomalaisten jälkeen. Siilasvuo tiesi
jo, ettei näistä saksalaisista olisi tällaisissa olosuhteissa pal-
loonkaan, vaikka yrittäisivät kuinka. Heidät oli koulutettu
Berliinin toreilla. Olivat muutaman viikon harjoitelleet kun-
niantekoa, kivääriotteita, maahan heittäytymistä, sulkeisia
ja paraatimarsseja. Sitten Pohjois-Norjaan kuukaudeksi
rannikkovarmistukseen ja sen jälkeen Sallaan etulinjaan
hyökkäämään. Olivat erämaassa heti kättelyssä menettä-
neet puolet miehistään ja jäljelle jääneet olivat joutuneet
pakokauhun valtaan. Karkureita oli kerätty maantieltä ja
metsistä Kemijärveä myöten. Heidät oli kerätty kokoon ja
lähetetty ”vahvistukseksi” Ryhmä J:hin. Saksalaisten autot,
kuorma-autot, moottoripyörät ja panssarivaunut, yhteensä
noin 1000 ajoneuvoa, olivat vyöryttäneet alleen suomalaisten
häthätää rakentamaa kenttätietä ja ruuhkautuneet Sohja-
nankoskelta Kananaisiin yltäväksi yli 10 kilometrin jonoksi.

Neuvostojoukot olivat pysäyttäneet saksalaishyökkäykset
heti alkuunsa Petsamossa ja Sallassa. Koska Siilasvuon ar-
meijakunta oli alistettu saksalaisille, hänen oli otettava huo-
mioon näidenkin etu. Siksi hän oli nyt muuttanut Turtolan
suunnitelmaa ja käskenyt everstiluutnantti Selinheimoa
huolehtimaan jokirannan puhdistamisesta ja saksalaisten
auttamisesta oikealla heti Sohjananjoen ylityksen jälkeen.
Vasta kun saksalaistenkin ylimeno olisi varmistettu, kää-
nyttäisiin jatkamaan hyökkäystä eteenpäin, kohti Kokkosal-
mea ja Ensimmäisen pataljoonan sillanpääasemaa vihollisen
selustassa. Näin toimittaisiin, vaikka se antaisikin ryssälle
tilaisuuden vetäytyä vahvemmin voimin ja ryhmittyä lujaan
puolustukseen idemmäksi.

Saksalaiset täytyi pitää mukana. Siinä ne oppisivat samalla
ja saivat itseluottamusta. Tämä olisi välttämätöntä ennen

kaikkea siksi, että kenraalievosti Nikolaus von Falkenhorst – Saksan armeijan komentaja Norjassa ja Suomessa – oli kertonut Siilasvuolle, että Saksan tiedustelun mukaan Ison-Britannian laivastotukikohdassa Scapa Flow 'ssa on vireillä toimintaa, joka saattaa viitata brittien mairinnousuun Jäämeren alueella.

Kuin saksalaisten tiedustelutiedot todeksi osoittaen, oli suomalaisen armeijakunnan operatiivisen osaston päällikkö majuri Veikko Pesonius illansuussa ilmoittanut Siilasvuolle, että Stuka-ohjelma suoritetaankin pienennetyin voimin. Pohjoisella Jäämerellä brittien lentokoneet olivat tehneet ilmahyökkäyksen tukilaivalta Kirkkoniemeen ja Petsamoon. Saksalaiset olivat säikähtäneet sitä aiempien tietojensa perusteella brittien mairinnousun alkusoitoksi. Siksi Sohjananjoen ylitystä liikenisi tukemaan vähemmän Stukia. Näin Siilasvuolla ei ollutkaan enää niin kiire itään. Jos britit tulevat auttamaan venäläisiä, kaikista vaikeuksista saattaa tulla ylipääsemättömiä heti kättelyssä.

Sohjananjoen vastarannan pesäkkeitten ampuma-aukoista ammuttiin harvakseltaan päin saksalaisten ryhmitysaluetta. Suuliekit välähtelivät myös kohti keskijuoksun savusumua, jonka suomalaiset olivat laskeneet Toisen ja Kolmannen pataljoonansa joen ylityksen näkösuojaksi.

Kenraalimajuri havaitsi vinkkelisiipisten syöksypommitajien kiitävän auroissa vastarannan ylle. Hän käänsi kiikarin taivaalle ja katseli Stukia lyhyt niska kenossa. Venäläistykiistö lopetti vastavalmistelunsa kukkulan taakse, mistä suomalaiset olivat ampuneet savuverhon ja poistuneet. Nyt miehet ruuhineen lähtisivät liikkeelle kukkulalta kilometrin länteen päin, alajuoksulta, savuverhon ja ilmahyökkäyksen suojaan. Ruuhien takaa ampuisi metsän suojaan, matalalta harjulta rykmentin koko tulikanta 24 konekiväärillä, neljällä panssarintorjuntatykillä ja kaikilla kranaatinheitimillä. Ne tulittaisivat joen poikki soutavien mairinnousijoitten yli ja pitäisivät viholliset matalana vastarannalla.

Selinheimo oli käskenyt konekiväärien ampua maasto-ammuntaa, näkyi vihollista edessä tai ei. Jokaista havaittavaa tulipistettä ammuttaisiin pistetulella. Tehtävään oli varattu kutakin konekivääriä kohti 1000 ylimääräistä patruunaa.

Syöksypommittajat nousivat korkeammalle, vonkuivat muutamiin rinkeihin kiertämään kehää. Siilasvuo siristi silmiään. Vaikka hän oli sotaretken alussa kironnut, että maastotiedustelun oli hoidettu hänen lohkoillaan päin helvettiä, nyt sentään oli koko armeijakunnalla käytettävissä saksalaisten pari päivää sitten ottamat ilmavalokuvat Sohjanan alueesta.

Everstiluutnantti Oras Selinheimo oli merkinnyt kuviin yhteydenpidon selventämiseksi numeroilla tavoitteet, jotka sijaitsivat kukin noin kilometrin päässä toisistaan. Numerot voitiin vaaratta ilmoittaa selväkielisinäkin. Ilmakuvat oli jaettu pataljoonankomentajille ja tykistön tulenjohtajille. Etenemisilmoitukset voitaisiin armeijakunnassakin merkitä tarkasti ja tilannekuva pysyisi ajantasaisena.

Ensimmäinen Stuka lähti syöksymään alas. Siilasvuo seurasi konetta kiikareilla. Sireeni ulisten se pudotti pomminsa ja oikaisi takaisin ylös. Räjähdyks tuntui tömäyttävän maata kenraalimajurinkin jalkojen alla. Karikepilvi lehahti puittenlatvojen ylle ja alkoi leijaila alas. Siilasvuo laski kiikarit silmiltään ja käänsi katseensa jokiuomaan. Siellä jossakin, savusumun ja tulituen suojassa pioneerit soutivat ruuhiaan, jalkaväki kyydissään. He joutuisivat huhkimaan useamman edestakaisen matkan luotisateessa joen poikki, ennen kuin kaksi pataljoonaa jalkaväkeä olisi soudettu yli 28 ruuhella.

Vaikka huolet ja vastuu painoivat, Siilasvuo tunsikin talvisodan menestyksensä ehkä jatkuvan. Vastaavan luokan ylimenohyökkäystä ei suomalainen sotahistoria tuntenut sitten 30-vuotisen sodan Lech-virran taistelun, joka oli käy-

ty Saksassa vuoden 1632 huhtikuussa. Savon Rykmentin iskujoukko oli kunnostautunut silloin.

Jos Sohjanan ylimeno onnistuu nyt, tästäkin tulee historiallinen taistelu. *Suomussalmen taistelut* saisivat jatkoa. Talvisota ja Siilasvuon siitä kirjoittama kirja olivat tehneet hänestä maailmankuulun. Kirja oli käännetty jopa japaniksi ja se oli myynyt niin hyvin, että tuloilla voisi ostaa vaikka maatilan. Ihailijapostia oli tullut ulkomailta ja kotimaasta, viimeksi Helsingistä aamulla, älykkäästi ja hauskasti kirjoitettu kirje talvisodan leskeltä. Nainen oli lähettänyt valokuvansakin ja näytti peräti kivalta.

Tämä Mirjam Lindberg kirjoitti lukeneensa Siilasvuon kirjan ja ihailevansa suuresti Raatteen tien sankaria. Hän toivotti onnea ja menestystä kenraalille nyt alkaneessa kesäsodassakin. Nainen kertoi työskentelevänsä Mikkeliin siirretyn Viestitiedustelutoimiston alaisuudessa, mutta käytännössä työnteko tapahtui Helsingissä Posti- ja lennätinhalituksessa. Hän ei kertonut tarkemmin tehtävistään, mutta tarjoutui auttamaan ihailemaansa kenraalia, kun isänmaan etu niin vaati.

Siilasvuo oli soittanut pari puhelua – ottamatta yhteyttä Lindbergiin – ja selvittänyt naisen todennäköisesti työskentelevän tiedustelun erikoisryhmässä, joka sieppaa ja avaa kansainvälistä diplomaattiradioliikennettä. Jo välirauhan aikana Pääesikunnassa toimintansa aloittaneessa ryhmässä työskenteli matemaatikkojen lisäksi kielitaitoisia miehiä ja naisia.

Toinen syöksypommittaja kaarsi selälleen ja lähti kiitämään kohti maata. Stuka vonkui kuin tuomiopäivän pasuuna. Virtaviivainen kone näytti saaliinsa kimppuun hyökkäävältä lentävältä hailta. Lamauttava meteli säesti päättäväisen ja pysäyttämättömän näköistä liikettä.

Talvisodan jälkeen Siilasvuo oli ylennetty kenraalimajuriksi ja hän oli siirtynyt armeijakunnan komentajaksi Ouluun.

Hän oli johtanut puolustusvalmisteluja Pohjois-Suomessa Neuvostoliiton uuden hyökkäyksen varalta ja seurannut esikuntineen kuinka Saksa oli miehittänyt Norjan.

Syyskuussa 1940 Suomi ja Saksa olivat solmineet kauttakulkusopimuksen ja Siilasvuon esikunta oli valvonut saksalaisten liikkumista pohjoisessa. Siilasvuo oli tavannut muutamia korkea-arvoisia saksalaisia upseereita ja tutustunut heihin. Vuoden 1941 helmikuussa Saksan Norjan-armeijan esikuntapäällikkö eversti Erich Buschenhagen oli käynyt tutustumassa Pohjois-Suomessa itärajaan ja oli tavannut Siilasvuon Rovaniemellä. Sen jälkeen saksalaiset olivat alkaneet tiedustella Suomen itärajan yli. He olivat alkaneet valmistella hyökkäystä Neuvostoliittoon Suomenkin kautta, mutta suomalaiset olivat jatkaneet puolustusvalmistelujaan Puna-armeijan hyökkäyksen varalle.

Kolmas Stuka rälläsi räjähdyspilvien läpi alailmoihin. Syöksypommittajan pikatykit paukkuivat. Siilasvuo tunsu ilmanpaineen syöksyvän keuhkoihinsakin. Kone kääntyi ylös ja melu vaimeni.

”Sehän papatti suorastaan helvetin kovaa”, hän sanoi toisena ja käänsi kiikarit kohti lähintä pyörivää Stuka-kehää.

Huhtikuun 1941 sotapelissä Siilasvuon armeijakunta oli valmistautunut puolustautumaan siltä varalta, että Neuvostoliitto hyökkää Kemijärvelle. Siilasvuo oli lähettänyt puolustusnäkökulmasta tekemänsä arvion pelin tuloksista Pääesikuntaan, mutta saanut käskyn saapua kesäkuun alussa neuvotteluihin Helsinkiin. Siellä kenraalimajuri Aksel Airo oli kertonut saksalaisten suunnitelmista Pohjois-Suomessa ja yhteisoperaatiosta Neuvostoliittoa vastaan. Nyt oli tiedossa suomalaistenkin hyökkäys itään ja tilanne oli muuttunut kertaheitolla. Siilasvuon esikunnassa oli tullut kiire suunnitella hyökkäysvaihtoehtoja puolustautumisen sijaan.

Kesäkuun 4. päivänä Siilasvuo oli esitellyt saksalaiselle eversti Buschenhagenille luonnoksen operaatiosta, jossa

hänen armeijakuntansa etenee kohti Uhtuaa ja Kiestinkiä. Hän oli pyytänyt saksalaisia tiedustelemaan lentokoneilla rajan takaisten teiden kuntoa ja saksalaiset olivat luvanneet niin tehdä. Kaksi päivää myöhemmin Saksa ja Suomi olivat sopineet välipuhein – liittolaissopimusta tekemättä – että Pohjois-Suomi jää sotilaallisesti Saksan Norjan-armeijan yliesikunnan vastuulle ja Siilasvuon armeijakunta hyökkää saksalaisten mukana.

Kesäkuun 15. päivänä Suomen puolustusvoimien ylipäällikkö sotamarsalkka Mannerheim oli virallisesti alistanut Siilasvuon armeijakunnan saksalaisille, kenraaliversti von Falkenhorstin komentoon. Jo samana päivänä Siilasvuon oli aloittanut armeijakuntansa liikekannallepanon. Reserviläiset olivat saaneet kutsun saapua harjoituksiin.

Neljäs Stuka ujelsi taivaalta alas. Raskaat pommit moukaroiivat Puna-armeijan asemia Sohjananjoen itärannalla. Paria päivää ennen heinäkuun ja koko sodan alkua saksalainen lentäjälutnantti Schnabe oli ilmoittanut tiedustelulennolta palattuaan, ettei Pistojärveltä johda kaakkoon, Ohtan kylään, minkäänlaista ajotietä. Sitä pitkin Ryhmä J:n olisi pitänyt päästä Suomussalmelta Uhtualle hyökkäävän Ryhmä F:n tueksi ja osallistua hyökkäykseen iskemällä luoteesta Puna-armeijan asemien sivustaan.

Koska tietä ei ollut, raivosta kihissyt Siilasvuon oli hakanut katajakeppiään saappaansa varteen ja käskenyt Ryhmä J:n suunnata kaiken voimansa itään. Hän oli käskenyt uudeksi tehtäväksi miehittää Pääjärven ja Tuoppajärven välissä virtaavan Sohjananjoen linjan, jonka ylittämisen jälkeen hyökkäystä jatkettaisiin edelleen itään.

Näin olivat Kiestingin ja Uhtuan suunnan operaatiot jääneet erillisiksi, koska tie puuttui väliltä. Kun Siilasvuon oli aluksi suunnitellut etenevänsä vain yhden pataljoonan voimin Sohjanankoskelle ja rakentavansa sinne varmistuksen, tästä olikin tullut pääsuunta.

ROMAANI MIEHISTÄ TULIHELVETISSÄ.

HJALMAR SIILASVUON suomalaisjoukkojen tehtävänä on katkaista Murmanskin rata. Saksalaisten tarkoitus on tukea hyökkäystä von Falkenhorstin johdolla.

Hyökkäys sujui melko hyvin, mikäli saksalaiset hoitaisivat oman sektorinsa yhtä tehokkaasti kuin suomalaiset omansa. Siihen saksalaiset eivät kuitenkaan kykene.

Suomalaisen jalkaväkiryhmän ruudinsavuisen hyökkäyksen tilanteisiin heittäydytään täysillä mukaan, ja ankarissa taisteluissa kertojakin vaihtuu tapahtumien myötä moneen kertaan. Lopulta suomalaiset huomaavat menneensä liian pitkälle, ja jääneensä yksin.

Se voi johtaa täystuhoon.

JAATISEN ROMAANILLA ON
VANKKA TODELLISUUSPOHJA.

